

SOCIALNA MISEL

LJUBLJANA

L. VI.

1 • 9 • 2 • 7

ŠT. 1.

VSEBINA 1. ŠTEVILKE Z DNE 1. JANUARJA 1927.

Clanki in razprave:

	Stran
Erjavec Fran: K volitvam v okrožne zbornice	1
Dr. Čampa L.: Delo nemških katoličanov	5
Dulibič Božo: Fašistički sindikalizem. (Konec prihodnjic.)	13
Erjavec Fr.: Pregled zgodovine delavskega gibanja med Slovenci. (Dalje prihodnjic.)	16

Pregled:

Politični pregled:

Zunanjepolitični dogodki (Fr. S.)	19
Notranjepolitični pretresi (Fr. S.)	19

Kulturni pregled:

Naša literarna kritika (Fr. Erjavec)	20
Goriška Mohorjeva družba (—c.)	21
Pregled novih nemških revij (Dr. Čampa)	21
Literatura	22

Socialni pregled:

Proračun ministrstva za socialno politiko (Fr. Erjavec)	23
---	----

Gospodarski pregled:

Dr. A. Ušeničnik, Socialna ekonomija (A. H.)	24
Mednarodno proučevanje konjunktura (S.)	24

„SOCIALNA MISEL“ izhaja vsakega prvega v mesecu. — Urejuje jo in oblastem odgovarja Fran Erjavec, na čigar naslov (Ljubljana, Poljanska cesta šte. 18) je pošiljati tudi rokopise. — Upravništvo je v Ljubljani, Jugoslovanska tiskarna, kolportajni oddelek, Poljanski nasip 2. — Za Italijo je poverjeništvo v Gorici, Via Carducci 2. Naročnina za vse leto znaša 50 Din, za Italijo 25 lir, za ostalo inozemstvo 60 Din. — Izdajatelj: Dr. A. Gosar, Ljubljana. — Tiska jo Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani, za katero odgovarja Karel Čeč.

Fran Erjavec:

K volitvam v okrožne zборе.

Ena izmed mnogih posebnosti, katerih mi Slovenci do prevrata nismo bili vajeni, je čitno gaženje zakonov od strani merodajnih upravnih činiteljev, ki bi morali biti že po svojem položaju prvi varuhi zakonitosti. Prva leta po prevratu so nas te razmere presenečale, polagoma se jih pa očitno začenjamo navajati, kar gotovo pomenja demoralizacijo pravnega čuta, ki je bil doslej pri slovenskem narodu jako močno razvit. Zlasti opasno pa je, da gledamo na to dosledno balkanizacijo, zavito v publice o »narodnem in državnem edinstvu« skoro brezbrizno. To nam vprav drastično dokazuje več kot štiriletno odlaganje volitev v okrožne zборе,¹ ki bi se morale glasom tozadevnega zakona iz l. 1922. vršiti najkasneje že dne 28. julija l. 1922., a jih v vsej tej dobi sploh nihče resno zahteval ni. In še sedaj so jih razpisali najbrž le iz strankarsko-špekulativnih razlogov in pa zato, da odvrnejo pozornost ljudstva od žalostnega poloma na upravnem, gospodarskem in zunanje-političnem polju, ki ga doživlja belgrajski režim. Vidovdanska ustava je namreč uvedla v našo državo kljub njeni znatni narodnosti, geografični, historični, kulturni, gospodarski in verski raznolikosti najstrožji centralizem, ki ni le v diametralnem nasprotju z vsem modernim pojmovanjem demokratizma, temveč je naravno zaradi navedenih raznolikosti že tehnično nemogoč in neizvedljiv. Ker so ga pa hoteli vsi režimi zadnjih let vprav izsiliti proti vsem zakonom narave in razuma, je jasno, da je morala priti reakcija, ki jo čutimo danes v obliki težke krize prav na vseh poljih in ki se bo seveda še stopnjevala, če ne pride do popolne politične preorientacije.

Na videz blaži birokratični centralizem vidovdanske ustave ter poznejših tozadevnih zakonov in odredb nekoliko zakon o okrožni in okrajni samoupravi² z dne 26. aprila l. 1922., ki uvaja za okrožja okrožne in za okraje okrajne zборе, ki naj samostojno vrše v navedenem zakonu določene posle. Toda ti okrožni in okrajni zbori nikakor ne bodo mogli preprečevati zlih posledic vladajočega centralizma, ker nimajo zakono-

¹ Po slovensko se pravi okrožne zборе in nikakor ne »oblastne skupščine«, a zadnja leta očitno suvereno diktira SDS-žurnalistika tudi svojo »jugoslovenščino« že vsemu slovenskemu tisku in sploh vsej javnosti prav do univerzitetnih katedrov.

² »Slovenski« prevod tega zakona je izšel v »Uradnem listu dne 26. maja l. 1922., a v ponatisku ga je izdala »Tiskovna zadruga«. Prevod je naravnost primer spakovanja in pačenja slovenščine, ki si ga dovoljujejo — tudi brez najmanjšega protesta poklicanih — naši servilni uradniki, čeprav imamo za take potrebe že prav dobro slovensko terminologijo.

dajne pravice, ker je njih delokrog okrnjen (na šolstvo n. pr. nimajo nobenega vpliva itd.), njih kompetenca premajhna (veliki župani in resorni ministri, zlasti finančni, jim lahko poljubno ovirajo njih delo), in ker so jih pustili brez finančnih sredstev (obstoječega davka jim ni prepustila država nobenega, doklad in novih davkov pa ne bo mogel uvajati nihče, ker že državni ubijajo vse sloje). Mi Slovenci se razen tega ne bomo nikdar sprijaznili z njimi tudi zato, ker uvajajo v zvezi z uredbo o razdelitvi države na okrožja — baje na izrečno zahtevo herostratskega slovenskega dela SDS — zopetno parcelacijo zedinjene Slovenije, za katero smo se borili od l. 1848. dalje. Za nas Slovence, zlasti iz nekdanje Kranjske, kjer je še vedno živ spomin na veliko delo bivšega deželnega zbora in odbora, pomenjajo ti okrožni zbori nedvomno zopet znaten korak nazaj, kar občutimo še tem huje, ker smo si zamišljali naše osvobodjenje, za katero smo menda, verujoči v bratska čustva srbskega naroda, tudi dokaj prispevali, pač precej, precej drugače.

Stvarnega dela od bodočih okrožnih zborov torej ne moremo pričakovati mnogo, vsekakor pa ne smemo podcenjevati njih političnega in moralnega pomena. V njih bo dobilo ljudstvo nov organ in novo moralno zaslombo za boj proti vsemu sistemu, ki danes ubija vse sloje na vseh poljih ter seveda slabi tudi moč države kot celote. Okrožni in okrajni zbori bodo prvovrstna politična šola za najširše plasti ljudstva, zato je upati, da bodo rodili nov, politično zrelejši rod, ki zlasti po pokrajinah proti jugovzhodu ne bo več trpel reakcionarne diktature onih političnih strank in posameznikov, ki so odgovorni za današnje stanje v državi in katero najtrpkejše občutimo mi Slovenci kot najnaprednejši del Jugoslovanov.

Če se pa hočemo vendarle ozreti tudi na stvarno delo okrožnih zborov in odborov, tedaj prihaja resnejše v poštev gotovo le delo na polju kmetijstva in socialnega skrbstva, kajti le tu utegnejo imeti nekoliko svobodnejše roke in le tu uspeh ni odvisen zgolj od finančnih sredstev, pač pa, če ne v še večji meri, od — sposobnosti in organizacije.

Iz področja, ki ga odmerja § 2. zakona o okrožni samoupravi tem, so socialno političnega značaja točke 6., 7., 8., 13. in 14. (zdravstvo, reševanje socialnih nalog, humanitarne naprave, razni podporni in zavarovalni zavodi, prehrana in pomoč pri elementarnih nezgodah ter statistika), zaradi česar bi naj bile seveda vse tudi združene v odborništvu za socialno skrbstvo. To bo moralo biti zasnovano na široko in velikopotezno, kajti jasno je, da bodo morala prevzeti okrožja z okraji in občinami vred v svoje roke polagoma sploh vse naše socialno skrbstvo, ki je že danes poleg gospodarskega vprašanja, ki je vedno v najtesnejši zvezi s socialnim, najvažnejši problem v Sloveniji. Država je namreč v zadnjih letih demontirala že skoro vse svoje socialne institucije, ostale pa očitno že v dogleдни bodočnosti še bo, čeprav tozadevne naloge še naraščajo. Na Slovenskem je nekdanje patriarhalne dobe, v kateri večina ostalih jugoslovanskih pokrajin še vedno živi, za vedno konec, zato pri nas tudi

nihče več ne bo mogel preko ali mimo neštetih perečih socialnih vprašani, ki brezpogojno zahtevajo smotrenega reševanja.

Glede na vsa ta dejstva bo treba dati odborništvu za socialno skrbstvo že od vsega početka tako notranjo organizacijo, da se bo lahko takoj smotreno lotilo začetnega dela na vseh poljih socialnega skrbstva. V glavnih obrisih bi morda delili to delo — in organizacija soc. odborništva gre paralelno z delokrogom — nekako v naslednje skupine:

I. **Mladinsko in ubožno skrbstvo**, ki bi se moralo pečati zlasti s sirotami ter nezakonskimi in zanemarjenimi otroki (materijalna pomoč in pravno varstvo) in s skrbstvom za ubožce, ki je pri nas še tako silno zanemarjeno. Prevažna naloga tega skrbstva bi bila organizacija doslej pri nas še skoro neznanih institucij, kakor poklicnega varuštva in rejništva in sodelovanje pri ustanavljanju sirotišč, hiralnic itd., ki bi jih morali ustanavljati predvsem okraj.

II. **Varstvo dela in delavca**. Tudi tu imamo še celo vrsto sploh nenačetih vprašanj, ki naravnost kriče po rešitvi, kakor zlasti viničarsko in poselsko vprašanje, razen tega se bo pa treba čim najprej začeti pečati tudi z zavarovanjem delavstva, oziroma s socialnim zavarovanjem sploh, kajti sedanjega zakona o zavarovanju delavcev nedvomno ne bo mogoče več dolgo vzdržati. Tudi vprašanja mezdnih sporov, delovnih redov, nadzorstva dela, stanovanjskega skrbstva itd. se to odborništvo ne bo moglo ogniti, zlasti ker se država vedno manj briga za to.

III. **Socialna pomoč**. V tem pogledu je že danes najbolj pereče vprašanje izseljeništvu ter skrbstva za brezposelne v širokem pomenu besede, ki sta danes morda najvažnejša socialna problema v Sloveniji, a tudi z vajeniškim vprašanjem in drugimi podobnimi problemi ne bo mogoče več odlašati. Tu (in seveda tudi pri vseh ostalih institucijah) bo treba dobro gledati zlasti na to, da se pritegne v upravno službo res kvalificirane moči, sicer so vsaki pozitivni uspehi izključeni, kakor nas že danes uče izkušnje po raznih naših socialnih zavodih in delavskih organizacijah, ki ne kažejo niti najmanjše iniciative ali so pa le pribežališča za številne sinekuriste in politične vpokojence.

IV. **Javno zdravstvo** bo tudi važen del socialnega skrbstva, zlasti če se hočemo začeti sistematično pečati še s socialno higieno, ki je bila od zadnje dobe pri nas tako zanemarjena in s širokopoteznim protialkoholnim delom, ki bo zahtevalo glede na pogubno pijančevanje pri nas še toliko naporov.

V. **Statistika**. Ni je danes pri nas bolj zanemarjene panoge nego je ta, čeprav je statistika glavna opora smotrenemu delu skoro na vseh poljih, zlasti pa onih gospodarskega in socialnega značaja. Tu bo treba graditi s temelja in na vse strani, kajti danes nimamo še sploh ničesar.

VI. **Prenešeni delokrog**. Protinaravna centralizacija raznih socialnih institucij (n. pr. zavrovanja i. dr.) nam je v veliko vsestransko škodo, zato bo treba stremeti za tem, da dobimo do revizije tozadevnih

zakonov čim več teh stvari v roke vsaj v prenešenem delokrogu (seveda tudi s tozadevnimi gmotnimi sredstvi), pri čemer bo treba seveda pripravljati tudi popolno reorganizacijo vseh teh institucij, ki se nahajajo zaradi upravne nesposobnosti centralizma v pravem kaosu.

Te bi bil nekako obris delokroga socialnega odborništva ter ob enem že tudi struktura njegove organizacije. O vseh posameznostih bo treba seveda še podrobneje in temeljito razpravljati, ker nimamo skoro nikjer take tradicije, da bi bilo mogoče graditi nanjo. Bivši deželni zbori se s socialno političnimi vprašanji sploh niso pečali, ker ta niso spadala v njih delokrog in so bile socialne razmere pri nas še tudi prav bistveno drugačne, po vojni so pa postavile nesposobne vlade upravno tehnično in meritorno reševanje skoro vseh socialnih vprašanj, katerih so se lotile, vsaj za slovenske razmere na popolnoma izgrešene temelje tako, da bo treba začeti skoro povsod odkraja in iznova.

Prvi pogoj smotrnega dela, ki ga upamo na socialno političnem polju od bodočih okrožnih zborov in odborov, je pa seveda ta, da gospodarji v njih stranka, zrasla z našimi razmerami in potrebami. V tem pogledu menda ne more biti nobene izbire ne za socialnega politika in ne za delavca. V poštev prihajajo pri teh volitvah sploh samo štiri skupine, to so SDS, socialisti, radičevci in SLS. Samostojna demokratska stranka, ki je bila, zvezana z nemškimi fevdalci, že v bivšem kranjskem deželnem zboru nositeljica reakcije, se je tudi v vsej povojni dobi popolnoma diskvalificirala na polju socialnega skrbstva, kajti ravno ona in njeni voditelji so v prvi vrsti odgovorni za današnje stanje naše socialne politike, oni so formulirali danes veljavne socialne zakone in oni so organizirali, oziroma desorganizirali vse naše socialne institucije. Roko v roki z SDS so korakali v povojni dobi socialisti vseh mogočih frakcij. Edino stremljenje njih voditeljev je menda v tem, da se del njih greje ob milosti SDS v raznih naših socialnih zavodih, drugi del si pa ustvarja sinekure po drugih delavskih institucijah, dočim si z Delavsko zbornico pišejo izpričevalo svoje nesposobnosti. Radičevci pa menda nimajo, odkar je zavrgel njih voditelj svojo državnopravno ideologijo, sploh nobenega programa več, a za razne socialno politične probleme pa še celo niso pokazali doslej kot kmetijsko razredna stranka, nobenega zanimanja. Jasno je torej, da more slovensko delavstvo graditi svoje upe le na SLS, v kateri je dr. Krekova tradicija še dovolj živa in ki je tudi v letih svojega gospodarstva v bivšem kranjskem deželnem zboru zadostno izpričala svoje sposobnosti in svojo voljo za pozitivno delo. Res je, da se je našalo tedanje delo iz že navedenih razlogov v prvi vrsti le na ljudsko prosveto in na gospodarsko (zlasti kmetijsko) polje, toda ona je tako tesno zrastle s celokupnim slovenskim narodom, da moremo le od nje pričakovati širokopoteznega ustvarjajočega dela tudi na polju socialne politike, saj mora danes pri nas vsaka res ljudska stranka pri svojem delu nehote trčiti najprej in najbolj ravno na nešteta nerešena, a tako pereča gospodarska in socialnoskrbствena vprašanja.

Dr. Lojze Čampa — Berlin;

Delo nemških katoličanov.

Več kot pregled v okviru ozkega prostora ti podatki ne morejo biti. A tudi pregled sam je nepopoln. Z drevesa neprestanega evolucionizma in silovitih organizatoričnih del sem odtrgal le najbolj vidno cvetje. Zadoščevalo pa bo, da se začne po vojni izpolnjevati tudi od strani voditeljev nemških katoličanov ustmeno ali pismeno izražena želja: »Naj bi to delo pripomoglo k temu, da se začne in nadaljuje zaupanja polno skupno delovanje med katoličani Jugoslavije in Nemčije.« 20 milijonov jih je in kaj imajo?

Centrum

je njihov politični predstavitelj. Kratka zgodovina je ta: leta 1848. se je za Prusijo zbral volilni komite katoličanov v Kölnu. Šlo je za ustavo. Zahtevali so: enakost, osebno svobodo, svobodo pouka, govorov, tiska, zborovanj, neodvisnost sodišč, poroto, davčno pravičnost in predvsem svobodo cerkve z vsemi posledicami in demokracijo v javnem življenju. L. 1852. se je v pruskem parlamentu osnovala kat. frakcija s 60 poslanci. A še ni bilo trdnega programa. 1859 sprememba imena v Centrum. 1863 izdelan gotov program od Mallinckrodt. Nato se je frakcija razšla. Bismarck ustanovi zvezno Nemčijo. Iz onih odločilnih dni je v razumevanje rojstva državnega Centruma navesti: prvi spopad s cerkvijo je bil že 1837, ko je vlada zaprla kölnskega nadškofa zaradi upora proti mešanim zakonom. Posledica: pruski Centrum v ustavni dobi l. 1848. Več važnosti je imel vatikanski koncil l. 1869.—1870. Dogma o papeževi nezmotljivosti je klerus razdelila v dva tabora. Izmed 16 nemških škofov glasujejo za dogmo le 4. Nastopijo staro-katoliki pod vodstvom prof. Dohlingerja. In še ena okolnost: posledica Silaba je bila, da je cerkev začela dvoboj z liberalno državo. Že med francosko vojno se izdela pod vodstvom Reichsbergerja političen program katoličanov.

Ko je 20. septembra 1870 padel Rim, predlagata grof Miecislav Ledochowski, nadškof poznanjski, in nova skupina katoliških poslancev, da Bismarck intervenira v Rimu in se papežu zagotovi suvereniteta. Bismarck je zadet občutljivo, ker vidi, da se je naenkrat pojavila skupina, ki hoče posegati v njegovo zunanjo politiko. In drugo dvoje: Bismarck vidi med njimi Windhorsta, poslanca l. 1866. anektiranega Hannovera, torej nasprotnika — po njegovem mnenju — zedinjene Nemčije. Liberalci gredo z njim, so centralisti in načelni nasprotniki cerkve. Centrum predlaga, da se v zvezno ustavo sprejmejo osnovne pravice iz pruske ustave. Bismarck to odkloni. Prusija hoče kardinala Hohenloheja za zastopnika pri Vatikanu. Ker je bil Hohenlohe nasprotnik dogme o nezmotljivosti, nastane konflikt. Jezuiti so bili proti njemu. Poslanec brat kardinala Hohenloheja se postavi v boj proti jezuitom, a prevladuje tudi mnenje, da mora vlada teologe-profesorje starokatolike kot državne uradnike ščititi. Začne se kulturni boj. Zakon proti jezuitom — izjemno stanje! Nastopijo prvi

mučeniki, jezuiti postanejo priljubljeni, katoliki se istovetijo z njimi. 1873 majski zakoni — katoliki so prepričani, da gre za njihovo religijo. Nastopi vsestranska organizacija. Nastopi izgon škofov, duhovnikov, 1.500.000 vernikov je brez dušnih pastirjev, a ko vlada izda zakon, da si smejo občine voliti duhovnike, se teh pravic ne posluži niti ena občina. V svetovni vojni padejo zadnji ostanki.

Notranja evolucija: prvi časi — v glavnem se vodi huda borba za svobodo cerkve; stranka je nujno bila enotna. Kmalu bukne vprašanje: ali cerkvena — ali politična organizacija. Centrum poudari politično stran. Prvi razkol: plemstvo — uradniki tkzv. nacionalni katoliki gredo z vlado, integralci (Köln) se nagibljejo na cerkveno stran. Po 90. letih vprašanje socialne zakonodaje, a med vojno glede cilja: ali zmagovalni ali mir brez odškodnine in: kaj bo z Belgijo? Poslanec Erzberger reši Centrum. V roke mu pride spomenica avstrijskega zunanjšega ministra cesarju Karlu — do sedaj še nepojasnjeno kako — in to spomenico prebere na kat. shodu. Sledi julijska resolucija: mir brez odškodnine! Nuncij Pacelli zahteva jasnosti glede Belgije. Nekateri poslanci gredo z generali, drugi s politiko. Pri izpremembi pruskega volilnega prava se upre plemstvo, a tudi delavstvo je v konfliktu s kölnskim nadškofom.

Revolucija! Stranke dobe državo v roke, gre za ljudsko državo! Kriza: ali monarhija ali socialna republika, vlada ali opozicija. In kako iti skupaj z dosedaj neizprosnimi sovražniki — socialisti! Pri posedujočih nastane dvom nad sedanostjo. Januarja 1920 se zaradi večjega federalizma, konservativizma, monarhizma, večjega poudarjanja kmetiških interesov odcepi bavarska ljudska stranka. A stranka v svoji življenja polnosti krmari med Scilo in Karibdo, krmari Nemčijo. Brauns vodi delavsko, Wirth je dal pečat zunanji, a Marx obojni politiki. Začasno ima predsednika vlade, delavsko, poštno in justično ministrstvo ter varstvo nad zasedenimi kraji. Nekaj števil: volitve l. 1919.: 91 poslancev; 1920 89 (brez gornje Šlezije), 4. maja 1924 81 (bavarska ljudska stranka doživi občutno izgubo); dne 7. decembra 1924 88 poslancev. Centrala: Reichsgeneralsekretariat der deutschen Zentrumsparthei — Berlin, W 8, Französischestr. 62/III. Celotni pregled daje knjiga: Unterm Zentrumsbanner—Werden und Wirten der Zentrumsparthei. M 1-80 — istotam. Časopisje: 395 listov ali cirka 13% nemškega tiska. Višek poslancev: l. 1890., 1907. Od revolucije je stalno v vladi.

Krščanske strokovne organizacije.

L. 1924. so praznovale 25. letnico svojega obstoja. Socialistične so bile pred njimi in dr. Marx Hirsch ter založnik Duncker sta po svojem potovanju po Angliji in študiju Trade Uniona imela tudi že svoje. L. 1894. se je za Porurje osnovala prva krščanska strokovna organizacija. Nameni: socialna izravnava in medsebojno razumevanje med razredi, izvedba obstoječih socialnih zakonov in pomoč pri nadaljnjem socialni zgradbi, zadružna samopomoč, zasedanje pravic in svobode delavca pri sklepanju mezdnih pogodb, odklonitev razrednega boja in poudarjanje

ljudskega momenta, dvig nraavnosti in izobrazbe. Organizacija je interkonfesionalna, politično nadstrankarska. Začetki segajo že v l. 1860. do 1870., a kulturni boj je prekinil započeto delo. na drugi strani je organiziral samo katoliške delavce. Razumljivo, da so imele krščanske strokovne organizacije zaradi gornjega stališča neprestane borbe. Katoliki — nekateri — so hoteli samo katoliške, socialni demokratje samo svoje organizacije. Boj je šel tako daleč, da so kat. del. društva l. 1912., sedež Berlin, po navedbah voditeljev v Vatikanu dobila od tam pohvalo, a strokovne krščanske organizacije s kat. delavstvom južne in zapadne Nemčije, ki so sprejele tudi protestante — grajo. Na drugi strani so jim socialisti očitali l. 1912. pri volitvah, da so člani volili liberalce, ker je industrija poslala v Rim 300.000 lir Petrovega novčiča. Pri sodni razpravi v Kölnu, kjer so socialisti sramotno pogoreli, je trajalo samo zasliševanje sedanjega kardinala v Kölnu, dr. Schulteja, šest ur!

Mnenje še sedaj ni ustaljeno. Organizacija ima tudi protestante, pol. pristaše nacionalcev in nacionalistov, a nekateri katoličani hočejo samo svoje še dalje. Napredovala je ogromno. Pred vojno je imela 342.785, po revoluciji preko milijona članov. L. 1913. je izkazala 7.177.764 mark prejemkov in njeno premoženje je znašalo 9.682.796 mark! Po vojni je strokovno organizirala še nastavljenice in uradnike, tako da je imela leta 1920. z njimi vred 1.105.894 članov. V zadnjem času je število precej padlo. Razmere na zapadu in brezposelnost! V posameznosti se ne morem spuščati. Le nekaj podatkov: Vodja je Stegerwald, ki se je od rokodelskega pomočnika dvignil do pruskega ministrskega predsednika in je vobče vplivna politična osebnost. Krajevni organizacij je 500. Znanstveno njeno glasilo je »Deutsche Arbeit«, za zaupnike, 50.000 po številu, izhaja »Zentralblatt der christlichen Gewerkschaften«. Politični list je »Der Deutsche«, ustanovljen po vojni, ki je imel kmalu 70.000 naročnikov. Gospodarske ustanove in lastna poslopja ima v vseh delavskih središčih. Izmed članov je največ kovinarjev in rudarjev. Bilanca l. 1925. izkazuje 14.059.573 mark prejemkov in 12.205.971 mark izdatkov. Centrala: »Gesamtverband der christlichen Gewerkschaften Deutschlands — Berlin, Wilmersdorf, Kaiserallee 25.« Na splošno: Organizacija ima lasten program glede vsega družabnega, državnega, socialnega, gospodarskega in kulturnega življenja.

Katoliška delavska društva.

Kaj hočejo? Predvsem so strogo religiozna. Hočejo varovati in podpirati religioznost, nraavnost in jih strniti ozko s cerkvijo, dati članom izobrazbo o osnovah krščanskega družabnega in gospodarskega reda in pobijati nasprotne zmote, dati jim državljansko vzgojo, vzgojiti člane v praktične sodelavce v družbi, v stanu, delovati skupno s krščanskimi strokovnimi organizacijami, dati duhovne izobrazbe, ustanoviti dobrotelne ustanove in utrditi med njimi vez tovarištva. Zato odklanjajo razredno vzgojo in poudarjajo stanovsko. Še več: priznavajo se k principu kulturne ljudske skupnosti svojega naroda in so si po vojni nadela

posebno nalogo: posvetiti vse moči kulturni, gospodarski in narodnostni obnovi Nemčije. V tem zmislu gre tudi njih vzgojno-izobraževalno delo.

Podatki: Organizacija šteje 400.000 kat. delavcev in 100.000 delavk. Zadnji program datira iz kongresa 5.—8. maja 1921 v Würzburgu. Glavne zahteve: ureditev socialnih nasprotij, poglobitev misli delovne skupnosti med ljudstvom, soudeležbo na donosih, posesti in upravi podjetij, stanovalsko gibanje, nadaljevanje socialne politike, združitve Avstrije z Nemčijo, za Društvo narodov, odprava bojnih organizacij in za krščansko demokracijo. Politično stoje na strani Centruma. Organizacija je razdeljena na 3 zveze: zapadno-nemška, ki izdaja list »Westdeutsche Arbeiterzeitung« (München - Gladbach); južno-nemška, ki izdaja list »Der Arbeiter«, vzhodno-nemška z listom »Ostdeutsche Arbeiterzeitung«. — Skupina Berlin izdaja »Der Arbeiter«; razen teh izhajajo delavski listi še v Ermlandu in Danzigu. Centrala: Verband der kath. Arbeitervereine, München - Gladbach, Kyffhäuserstraße 5. Parlamentarno je njih voditelj poslanec Joos.

Volkverein München - Gladbach.

Nepozabni Windhorst, v družbi industrijalca Brandta in prof. Hitzeja ga je ustanovil l. 1890. Imenujejo ga socialno vest nemškega katolicizma. Ono leto je padel »zakon proti socialistom«; v Berlinu je zborovala internacionala za delavsko varstvo, papež Leon XIII. je klical na socialno delo. Sicer se je glasil že l. 1837. v parlamentu prvi socialni politični govor in je najnški škof Ketteler izdeloval programe, a ti klici so obsegali le manjše skupine. Celotni narod spraviti k tej zavesti — to je začel l. 1890. ustanovljeni Volkverein. Poročilo o »testamentu Windhorsta na nemške katoličane« more biti v tem prostoru le nekaj zunanjega. Namen razodeva že ime: problemi družine, socialnega čuvstvanja, vzgoja duha in značaja, gojitev religioznega življenja, ljudske skupnosti; prirejati tečaje povsod za organizacijo, tisk, narodno gospodarstvo, mlade kmetovalce, učitelje, za posamezne stanove, duhovnike, ustanavljati knjižnice, založništva, seznanjati katolike s problemi šole in krščanske vzgoje!

Nekaj podatkov: Za kmetiško ljudstvo izdaja »Volkverein« glasili »Jung Land«, »Jung Bäuerin«. Izdal je dr. Heinovo knjigo »Jungbauer, erwache!« z namenom obnove kmetiške kulture. Za učitelje izdaja »Führer-Korrespondenz«, za voditelje celo vrsto drugih. Socialnoznanstvena knjižnica sama obsega 75.000 zvezkov, v čitalnici centrale je dnevno na razpolago 340 glasil in revij. Imajo svojo filmsko družbo, izdaja »Musik und Haus« v svrhu gojitve domačih pesmi, »Volkskunst« za gojitev ljudske umetnosti, izdaja glasila drugih organizacij. Ima tiskarne, založništva, posebno poslopje v Padebornu za tečaje. V centralnem poslopiju je zaposlenih 180 oseb, za znanstveno delo v celoti pa 23 znanstvenih moči. V letih 1897.—1921. je izdal 14,528.330 zvezkov, a od 1921—1924 pa 1,337.889. Revije in glasila so všteta le kot letniki. V letih 1901.—1926. je

razposlal 21.951.151 socialnopolitičnih, 12.267.275 apologetičnih, 7.240.596 splošno koristnih, 47.002.780 agitacijskih letakov, 12.577.653 oklicev, 23.871.610 letnih poročil, formularnih knjig in zbirk pesmi, 462.190 poročil na tajnike, 687.459 pisem zaupnikom in 37.598.912 raznih organizacijskih materialij. Višek članstva je doseglo leto 1914. z 805.000 člani, ki so se z deželnimi in splošnimi družabnogospodarskimi izpremembami med vojno, po vojni skrčili na 500.000. Zdaj so na delu, da staro število obnove. Pomen »Volksvereina« se najlaže karakterizira s tem, da si je težko misliti druge organizacije brez njega. Predsednik je kancler dr. Marx. Centrala: »Volksverein für das kath. Deutschland, München - Gladbach«.

Dobrodelna zveza.

Bog je ljubezen! In omnibus caritas! Po tem programu je 9. nov. 1897 prelat Werthmann združil razkropljene drobce v ogromno zvezo »Caritas-Verband«. Po 25 letih obstoja je zveza imela l. 1922. že preko 600.000 članov s 3000 krajevnih skupin. Namen? Pri roki mi je statistika prof. dr. Müller-Heßa v Bonnu, ki pravi, da je v Nemčiji 170.000 idijotov, (100.000 na račun alkohola), 80.000 epileptikov (60.000 kot žrtev očeta-pijanca), 400.000 pijancev, zaradi katerih se nahaja 300.000 žena in milijon otrok v bedi itd. — Zakaj skrbi zveza? Pomagati vsem, ki so pomoči potrebni od dojenčka do starčka; skrbi za otroke in bolnike, slepce, pohabljenca, gluhe, epileptike, slaboumne, reveže; za varstvo deklet, pobjanje nenravnosti in pijančevanja, za stanovanja, za vojne žrtve, potnike, izseljenca, dijake in akademike, družino in družbo, dobrodelno vzgojo in znanstvo! Saj je l. 1922. bilo samo v velemestih Nemčije 840.000 zapuščenih otrok, pomoči potrebnih pa preko 6 milijonov, med temi 200.000 jetičnih, 2.320.000 sirot, 1.500.000 vojnih poškodovancev, 500.000 vojnih vdov, preko 5 milijonov pa takih, ki so živeli v odvisnosti od socialne ljubezni. Izvršeno delo vzbuja občudovanje. Njena v inozemstvu organizirana pomoč je samo l. 1920. izkazala 15 milijonov mark.

Centralna biblioteka šteje 25.000 zvezkov, centrala zaposluje 60 uradnikov, skrbi za 500 glasil in revij, izdaja karitativno korespondenco, skrbi za stike z javnostjo in oblastmi, sodeluje pri zakonodaji, skrbi za zveze z inozemstvom. Na freiburški univerzi je ustanovila celo znanstveni institut za dobrodelnost! Člani dajejo $\frac{1}{2}$ —2% letnih dohodkov v dobrodelne namene. Le nekaj statistike: zveza ima 27 škofijskih, 583 okrožnih, 5100 okrajnih, 7200 farnih društev in odborov, 80.500 poklicnih moči zaposlenih, 6000 drugih sodelavcev, 37 strokovnih zvez; 818 bolnišnic s 72.525 posteljami in 10.879 strežniki, 109 domov za umobolne s 24.542 posteljami in 3681 strež. moči, 292 okrevališč s 14.690 posteljami in 2204 močmi, 782 vzgojevališč s 60.626 posteljami in 9094 strež., 992 domov za stare s 21.645 posteljami in 3247 postrež., 219 dekliških domov s 3461 posteljami in 519 postrež., 37 mlad. domov s 1978 posteljami in

297 postrež., 133 dijaških domov s 11,292 posteljami in 1694 postrež., tedaj skupno 3382 ne javnih zavodov s 242.374 posteljami in 31.615 postrež. moči.

V zvezi je nadalje včlanjenih 31 zavodov za dojenčke, 2604 zavodov za otroško varstvo in 257 drugih, 3948 ambulančnih postaj, 1338 zavodov javnega in privatnega interkonfesionalnega značaja s 102.735 posteljami in 13.400 katol. karit. moči. — Sedanji papež Pij XI. jim je priznal, da občuduje to veliko organizacijo. — Zveza stremi za ustanovitev mednarodne katoliške dobrotelne Centrala: Dr. Kreutz, deutscher Caritasverband E. V., Freiburg in Breisgau.

Zveza katoliških trgovcev.

Ustanovljena je bila l. 1877. v Mainzu, praznuje tedaj leta 1927. 50 letnico. Tudi tu je osnovni princip: zveza hoče vzgojiti člane v duhu družinske in ljudske skupnosti, v duhu krščanske ljudske kulture. A kot posebna organizacija skrbi še: za gospodarsko službo, da daje članom izkaze katoliških tvrdk, posreduje pri poslih, prireja razstave, jih zastopa na sejnih; sprejema zastopstva, skrbi za davčna vprašanja, za pravni pouk, za trgov. poročila, za nastavljenice, ima zanje bolniško blagajno v zvezi z družinskim zavarovanjem, izplačuje podpore v smrtnih slučajih, podpira samopomoč, ima blagajno za brezposelne, blagajno za vdove in sirote, lastno hranilnico, troje okrevališč za člane, skrbi za potno službo, za zvezo z inozemstvom. Član, ki potuje po svetu, ima pri roki seznam zanesljivih tvrdk, katoliških hotelov tu- in v inozemstvu. Zveza izdaja strokovno glasilo »Mercuria« (40.000 naročnikov) z gospodarskimi, davčnimi in socialnimi prilogami; »Wirtschaftswissenschaftliche Vierteljahrhefte«, glasilo za odbornike, gospodarsko in socialno-politično korespondenco za vse katoliško časopisje; za mlajše člane pa »Jung-Mercuria« z 10.000 izvodi. Podatki: l. 1913. je zveza imela 26.550, a letos cirka 45.000 članov. Zveza je z vsemi močmi na delu, da spravi za 50 letnico število članstva na 50.000. Centrala: »Verband kath. Kaufm. Vereinigungen Deutschlands—Essen Ruhr, Freiligrathstraße 8. — Če se upošteva važnost trgovskega stanu v gospodarstvu, njegov vpliv na dejansko socialno življenje, je pomen 50.000 mož tega stanu obsegajoče organizacije na dlani.

Šolska organizacija.

Ko se je sredi preteklega stoletja pojavila tendenca države, da izrine polagoma vpliv cerkve iz šole, je bilo šolsko vprašanje že na katoliškem splošnem shodu l. 1849. predmet posebne pozornosti. A v posebni štadij je prišlo to vprašanje l. 1906., ko je izšel novi šolski zakon. Ko so dne 7. avgusta 1911 zborovali v Mainzu, se je osnovala »Zveza nemških katoličanov v brambo krščanske vzgoje in šole«. Glavni govornik je bil tedanji višji deželnosodni svetnik in sedanji kancler dr. Marx. Zveza je nato spremenila svoje ime v »Katoliška šolska organizacija Nemčije«.

Namen bi bil kratko ta: združiti starše, učitelje in duhovnike, tem pa pridružiti šolske interesente in zastopnike kat. društev v skupnem cilju: obramba krščanske vzgoje in šole. Kjer je šola, je odbor staršev, ki tvorijo za posamezni okraj skupne odbore za ljudsko, srednjo in visoko šolo. Ta način organizacije se stopnjuje dalje v okrožne, škofijske in deželne odbore. Zastopniki slednjih tvorijo državni odbor. Organizaciji načeljuje še danes njen ustanovitelj dr. Marx. V centrali so referentje za znanstvena, pravna, šolskopolitična in organizatorična vprašanja. Organizacija izdaja: »Elternhaus, Schule und Kirche« — mesečnik, z namenom družiti vzgojne faktorje: očetovo hišo, šolo in cerkev; dalje znanstveno revijo »Schule und Erziehung«, ki se bavi načelno s šolskim vprašanjem; in »Das Mitteilungsblatt«, ki obvešča starše o vsakokratnih šolskih odredbah. Organizacija je brez članarine, v ozki zvezi z drugimi. V ognju bo preizkušena ravno sedaj, ko se pripravlja nov poizkus šolskega zakona. A reče se lahko: katoličani so s kanclerjem dr. Marxom trdno na straži. Centrala: »Katholische Schulorganisation Deutschlands, Düsseldorf, Reichsstraße 20«.

Mladinske organizacije:

Če se trdi, da je bodočnost onega, ki ima mladino, velja to za nemške katoličane še posebej. In kar je vzpodbujajoče: v povojni psihozi te organizacije niso ohromele, temveč so rastle, življenja polno, brez ozkosrčnih formalnosti naravnost s fašistovsko naglico. Moj okvir mi narekuje iz pomladi nemškega katolicizma le naštevanje brez kake poglobitve.

1. Dekliška zveza. 14. decembra 1915 so se vse kongregacije in deklishe zveze združile v enoto. Namen je: vzgojiti dekleta za vernost, nravnost, dom in poklic, izobrazbo. Osrednja zveza šteje 3600 društev, oziroma kongregacij in ima 750.000 članic. Trdi se, da je največja mladinska organizacija na svetu. Zveza ima lastno založništvo, ki izdaja: za voditelje in voditeljice »Blätter für Frauenseelsorge« (4400 izvodov); za odbornice »Vorstandsblätter (8500); za članice nad 17 letne »Kranz«, pod 17 letne »Knospen« 230.000), »Maria und Martha« (75.000); za dekleta pred zapustitvijo šole »Ins Leben hinaus« (45.000). Centrala: »Zentralverband der kath. Jungfrauenvereinigungen Deutschlands« — Bochum.

2. Mladeniška zveza. Namen je: ustvariti v dobi od zapustitve šole do moških let celega katoliškega človeka, ki se, vzgojen v tovarištvu in pod vodstvom duševnih voditeljev zaveda svojih moških dolžnosti v družini, poklicu, med ljudstvom, brez razlike stanu, socialnega položaja, vedno viteški! Kot zveza obstoja od l. 1896. Že tedaj je imela 40 000 članov, 1908 140.000, 1918 362.000 in sedaj 382.500 v 4394 društvih. Zveza izdaja: »Am Scheidewege« za dečke zadnjega šolskega leta, »Jungwacht« za člane od 14.—17., »Die Wacht« za člane od 18.—25. leta, »Der Jugendverein« za voditelje in sodelavce, »Jugendführung« samo za

voditelje, »Korrespondenzblatt« za predsednike (presides), »Mitteilungen« za društvena obvestila, »Die junge Tat« za člane mladinskega gibanja. Centrala: »Verband der kath. Jugend- und Jungmännervereine Deutschlands« — Düsseldorf.

3. Deutsche Jugendkraft. Da se mladina tudi telesno, zdravstveno krepko razvija, so v okrilju mladeniške zveze ustanovili že l. 1913. »Odbor za telovadbo, igre in potovanje«. Svetovna vojna je delo prekinila. A neumorni mladinski delavec, v avgustu 1926 v Laussanu preminuli prelat Karel Mosters je l. 1920. ustanovil znova telovadno organizacijo »Deutsche Jugendkraft«. Uspeh je presenetljiv. L. 1922. je imela organizacija v 3000 društvih 150.000, a njih število je do sedaj narastlo na 706.000 članov! Protestantske telovadne organizacije zaostajajo daleč za njimi. Organizacijo vodi sedaj šolski svetnik v Monakovem Ludwig Wolker. »Jugendkraft« je včlanjena v nemški državni zvezi za telesno vzgojo. Kot taka uživa vse dobrote državnih ustanov kot so n. pr. Stadion, visoka šola za telesno vzgojo itd. Glavno glasilo je slikovita »Deutsche Jugendkraft«, ki izhaja dvakrat na mesec. Poleg te izdaja organizacija še sedem drugih listov. Poleg telovadbe goje igre, sport, turizmo, izlete v naravo. Začasno je vse delo osredotočeno na prireditve l. 1927, v Kölnu.

4. Društvo rokodelskih pomočnikov. Prvo je ustanovil Kolping leta 1845. v Elberfeldu in ga leta 1846. prenesel v Köln. Od tu je razširil enaka društva po vsej srednji Evropi. Kölnski »Kolpinghaus« je postal svetovno središče. Devize društva so: religija, krepost, pridnost, delavnost, optimizem življenja, preprostost, strokovna izobrazba, tovarištvo. Domovi rokodelskih pomočnikov naj uvajajo med člane družinski čut: popotovanje naj jih seznani s svetom, a samopomoč, organizacija naj gradi društvene dobrodne ustanove. Podatki nam kažejo sledeči razvoj: L. 1921. je imelo društvo v Nemčiji 51.856, skupno pa 63.000 članov. L. 1926. pa že 83.000 v Nemčiji in skupno 105.000 članov. Poleg teh še neaktivnih, podpornih članov — 130.000 samo v Nemčiji! Glasilo »Kolpingsblatt« je imelo l. 1921. 57.000, a l. 1925. 85.000 naročnikov! Društvo ima lastno založništvo, bolniško blagajno, izdaja glasilo »Kolpingsblatt« in »Der Führer«, strokovna glasila za posamezne obrtnike, ima svojo hranilnico, blagajno za slučaj smrti, posredovalnico za literaturo, 1638 društev in 410 domov. Centrala: Kath. Gesellenverein Köln, Norbertstraße 12.

5. Windhorstovi krožki — glasilo »Das junge Centrum« — je organizacija mladine, ki se peča zavestno samo s politiko. Članov: 9000.

6. Dijaške in akademske organizacije. CV — zveza akademikov s čepicami, znaki trakovi, starimi štud. običaji, brez strankarstva, a katoliška, desničarska; 100 društev, nad 10.000 članov. KV — zveza brez gornjih zunanjih znakov, 70 društev, nad 5000 članov; UV — unilas — zveza kat. akad. znanstvenih društev, 50 org., cirka 4000 članov. Najbolj agilni; katol. burši. RV — mlado društvo v razvoju, cirka

500 članov. Zadnji dve društvi imata v programu skupno obhajanje. Zveza akademikov, pristašev Centruma; število fluktuirala ter je organizacija bolj rahla in gibanje mladih politikov. Dela se udeležuje okrog 1000 članov. Te organizacije ne sprejemajo akademičark; slednje imajo na vseh univerzah svojo organizacijo, včlanjeno v »Zvezi katol. štud. Nem.« Vsaka organizacija ima svoje glasilo: CV »Akademia«, KV »Akad. Monatshefte«, UV »Unitas«, RV »Ring«, akademičarke »Monatsschrift«, Srednješolci »Neudeutschland« z glasilom istega imena in 20.000 člani.

V tkzv. gibanja, ki nimajo nikakih organizacij kot so Quickborn, Jungborn, Kreuzfahrer, Jungkreuzbund, Bund der Normandsteiner, Großdeutsche, Großquickborn, Schildgenosse, Großdeutsche Volksgenossenschaft, se na tem mestu ne morem spuščati, ker bi golo naštevanje, brez študija njih evolucije in programov, bilo brezpomembno. O tem morda na drugem mestu.

Številne so organizacije, ki niso tu omenjene: učitelji (20.000), ženska zveza (600.000), bavarski burši (15.000), razna stanovska gibanja, tiskovna, založniška, pevska, dramatična društva, številne študentske posebne organizacije i. dr. Tudi se ni mogoče v tem okviru dotakniti evolucije katoličanov po revoluciji, ki bo brez dvoma prej ali slej segla med katolike drugih držav. Saj je svetovna vojna prag v drugo dobo za vse. Očrtani pregled diha tudi izraz želje tukajšnjih katolikov. Če je bilo možno socialistom vseh struj, da so se med seboj do neznatnih koticov spoznali in celo zvezali, ali bi ne bilo možno katolikom vsaj medsebojno spoznavanje, če ne skupno sodelovanje, in to vsaj v dobi Paneurope, internacionalizma in Društva narodov?

Božo Dulibić:

Fašistički sindikalizam.

U zadnje vrijeme ekonomska, kulturna i politička organizacija na staleškom temelju ulazi u odlučnu fazu. Naglašivanje staleških interesa i nehotice vodi do organizacije, koja u bitnosti sličí srednjevjekovnoj cehovskoj organizaciji jednakog sistema. Strukovni sindikati i prosvjetna staleška organizacija naše dobe nesamo da su organizirani po uzoru gospodarskih cehova i vjerskih bratovština srednjega i djelomično novoga vijeka; oni su dobili još i jedno novo značenje. Na temelju sindikalne organizacije pokušava se danas reorganizirati i preporoditi parlamentarni sistem pa čak provesti i organizaciju države.

Sve to moramo uzeti u ožir, kad uzmemo u ruke zakonske uredbe novog talijanskog sindikalnog sistema. U državama gdje sve to jače dolazi do izražaja sindikalna organizacija, javljala se i javlja se želja i zahtjev da staleška reprezentativna i strukovna tijela dobiju javnopravni karakter te da se zakonskom sankcijom pravnim poslovima staleških korporacija dadu potrebite garancije kao državnu zaštitu za sigurnost

poslova korporacija. Takav zahtjev nalazimo neobično živo istaknut u Socijalizmu dra Kreka (str. 94 i 95).

Do nedavna staleška zastupstva, a na osobiti način radnička staleška zastupstva u Italiji nisu djelomično ni postojala, a u koliko su postojala nisu uživala javnopravni karakter. Trgovci, obrtnici, industrijalci imali su svoje organizacije, koje su bile članice međunarodnih kapitalističkih federacija. Radnički pokret imao je dvije jake sindikalne organizacije: Confederazione generale del lavoro, u kojoj su se skupljali socijalisti-marxisti, pristaše amsterdamske internacionale, te Confederazione italiana dei lavoratori, sindikalnu organizaciju katoličkih radnika, učlanjenu u Međunarodni savez kršćanskih radničkih sindikata. Obe ove radničke sindikalne centrale imale su ogromno većinu radništva uza se. Kad je nakon 28. okt. 1922 fašistička narodna stranka preuzela državnu vladu, kad je konačno fašistički režim počeo da fašistizira Italiju, morale su opozicionalne stranke i njihove kulturne i ekonomske organizacije da ponajprije uspore svoju aktivnost, a konačno i da pređu u pasivnu frontu. Ipak od oktobra 1922 do marta 1926 to postepeno napuštanje aktivnosti nije bilo tako jako. Uza svo upisivanje u fašističke sindikate velika masa radništva ostala je uz socijalističke i katoličke sindikate. To je na osobiti način pokazao štrajk metalurgijskih radnika 1925. godine. Radnički komiteti za pojedina preduzeća birali su nefašističke većine.

Fašistički pokret, načelno protivan klasnoj borbi, imajući ipak za vođe bivšeg socijalističkog vođu i direktora glavnog socijalističkog organa »Avanti«, Benita Mussolinija, te poznatog socijalistu Michele Bianchija, nije propustio a da ne okupi i radništvo u svoje redove. Ekskluzivistički šovenski pokret Četvrte Italije ustao je protiv dotadanjih glavnih radničkih pa i poslodavačkih organizacija. Dok su se ove zadnje ipak brzo odrekle međunarodnoj organizaciji, ostale su radničke organizacije sa svojim međunarodnim vezama tvrde i to je dalo povod da fašizam istakne, da »radnici zaboravljaju na interese cjelokupnog naroda te da se u internacionalnim organizacijama otuđuju domovini«.

Ujedno je fašizam istakao ozbiljnu težnju da od Italije, liberalne države, učini korporacijsku, stalešku državu, da naime organizira narod, i radnički i poslodavački, u tijela, koja će paziti samo na »Salus reipublicae suprema lex«, te čija skupnost će učiniti da država sve kontrolira i posvuda stavlja svoju ruku. Ta težnja fašističkog pokreta zaslužuje svaku pažnju, jer skuplja čitav niz pitanja, o kojima treba da se raspravlja, i jer ideja korporacijske države (dakako bez privjesaka, koje na bazi krivog rezonovanja fašistički režim njoj prilaže) ima svoje pristaše i kod nas.

3. aprila dobio je sankciju, a 19. maja 1926 kraljevskim dekretom proveden je u život Zakon o pravnoj disciplini kolektivnih odnošaja rada (zakon ima 23 a kr. dekret 103 čl). Ovaj zakon pribrojen je po samim fašistima njihovim najjačim potezima, te spada u krug 12 najfaši-

stičkijih zakona (»leggi fascistissime«). Smatrao sam za najbolje da sve zakonske propise podijelim po njihovom smislu, kako bi stvar bila što preglednija.

Opća načela fašističkog sindikalizma.

Fašizam je eminentno nacionalistički pokret. I u zakon o sindikatima morale su ući kautele za nacionalističku boru i život sindikata. Po čl. 1 zakona sindikalne organizacije moraju da se staraju za nacionalni uzgoj članova; vode organizacije moraju pružati jamstvo jake nacionalnosti (»sicura fede nazionale«); članovi sindikata moraju se dobro ne samo moralno, nego i politički ponašati sa nacionalnog gledišta (čl. 1 kr. dekreta); i vode i upravljači trgovačkih udruženja, koja su članovi sindikata, moraju biti dobrog ponašanja sa nacionalnog gledišta (»di punto di vista nazionale«). U spisak onih, koji se biraju kao eksperti kod sudova za sporove u svim kolektivnim odnošajima rada, može da ude samo onaj, koji je »svijetlog i neokaljanog moralnog i političkog ponašanja« (čl. 64 kr. dekr.). Kakovo je to ponašanje, to prosuđuje nadležni ministar i prefekt pokrajine.

Vjerno nacionalističnom principu čl. 6 zak. ističe da nemože u nijednom slučaju biti pravno priznata organizacija, koja brez pristanka vlade ima bilo kakve disciplinarne i pripadnosne veze sa udruženjima međunarodnog karaktera.

Kao načelo ovog sindikalnog fašističkog sistema možemo uzeti solidarizam svih staleža i klasa, naglašen sa višim interesima produkcije (čl. 56 kr. dekr.). Kako se vidi, zakon predviđa prebijanje interesa radnika i poslodavaca u zajedničkoj korporativnoj hijerarhiji, o kojoj kasnije. U svrhu izravnjanja interesa sviju i svakoga zakon je zabranio pod teškim penalnim prijetnjama štrajk radnika i zatvor preduzeća sa strane poslodavca.

Konačno, sva velika zgrada sindikalnih organizacija dobiva javno-pravni karakter, postaje državnom organizacijom te potpunoma tuče privatnopravni sindikalizam time, što su samo po pravno-priznatim, dakle fašističkim sindikatima stipulirani kolektivni ugovori o radu važni.

Organizacija.

Po zak. i kr. dekretu ustanavljaju se organizacije za poslodavce i radnike posebno. Sindikalne organizacije se dijele po kategorijama onih, koji su članovi. Teritorijalno imamo (čl. 6 zak.) općinske, okružne, provincijalne, regionalne, interregionalne i nacionalne (u smislu »opće-državne sindikate«). Može da dođe do federacija ili unija više organizacija i do konfederacije više federacija.

Eda sindikalna organizacija bude pravno priznata i stekne javno-pravni karakter, treba da je u radničkoj učlanjena barem desetina radnika kategorije, za koju je organizacija ustanovljena, a u poslodavačkoj da poslodavci uposljuju barem desetinu radnika, koji pripadaju

vrsti predüzeća, za koje je organizacija osnovana. Kako se vidi, jedna sama desetina sviju radnika kadra je da predstavlja sve ostale radnike, koji još k tome moraju plaćati tribute organizaciji, makari i ne bili njezini članovi.

Sindikalna organizacija, dotično njezina pravila bivaju priznata na prijedlog ministra kraljevskim ukazom. Po pravilniku mogu se organizacije baviti organizacijom instituta ekonomske pomoći, odgojem članova (dakako da ta mora biti nacionalna), ustanavljanjem profesionalnih škola i ustanova za povećanje i poboljšanje nacionalne produkcije, umjetnosti i kulture (čl. 4 zak.).

Organizacija priznata od vlade reprezentira sve radništvo predjela i kategorije, za koju se ustanovila (čl. 5 zak.). Samo jedna organizacija može biti pravno priznata za svaku kategoriju radnika ili poslodavaca (čl. 6 zak.).

Zabranjena je svaka vrst sindikalne organizacije po zak. od 3. aprila svim kategorijama vojske, mornarice i avijatike i drugim oružanim tijelima države, provincije ili općine, sucima i činovnicima upravne struke, nastavnici srednjih i visokih škola i činovnicima ministarstava kolonija, vanjskih i unutrašnjih poslova (čl. 11 zak.). Zabranjena je svaka sindikalna organizacija studenata, koja bi imala svrhu da štiti školske interese studenata (čl. 94 kr. dekr.).

(Konec prihodnjič.)

Fran Erjavec:

Pregled zgodovine delavskega gibanja med Slovenci.

(Nadaljevanje.)

Ko je bil pa dne 15. nov. l. 1867. sankcioniran novi društveni zakon, so se poslužili njegovih ugodnosti najprej tiskarji po vsej državi. Povsod so poživili in razširili delokrog že obstoječih društev, kjer jih pa še ni bilo, so jih hiteli ustanovljati. Tudi v Ljubljani se je med tiskarji samimi takoj sprožila misel po ustanovitvi podobnega društva in že dne 24. novembra l. 1867. se je sešlo na poziv tiskarskega pomočnika Karla pl. Rheina v gostilni »Pri polarni zvezdi« 13 njegovih tovarišev, ki so sklenili ustanoviti »Izobraževalno društvo za tiskarje«. Dne 8. decembra so na skupnem zborovanju pretresali pravila novega društva in si izvolili začasni odbor, sestojč iz predsednika A. Kleina, podpredsednika K. Rüttinga, tajnika K. V. Arletha, tajnikovega namestnika Iv. Kavča in blagajnika M. Armiča. Dne 6. februarja leta 1868. je deželna vlada pravila potrdila, nakar se je vršil v nedeljo dne 9. februarja v tedanjih realčnih prostorih društveni ustanovni občni zbor, katerega se je udeležilo že 32 tiskarjev in mnogo drugih odličnih osebnosti, kakor deželni glavar Wurzbach, župan dr. Costa, dež. odbornik dr. J. Bleiweis, deželni poslanec Dežman itd., ki so vsi pristopili k društvu kot njega

podporni člani (to so bili tudi tedanji dež. predsednik Conrad v. Eybesfeld, predsednik trgovske zbornice V. C. Supan itd.). Skoro istočasno sta nastali podobni društvi tudi v Celovcu in v Trstu.

Kakšen značaj so imela ta tiskarska društva, razvidimo že precej dobro z ustanovnega zborovanja ljubljanskih tiskarjev. Predsednik Klein je namreč poudarjal izraziti izobraževalni namen društva, a tiskar Rhein je dejal, da je najbolj pereče vprašanje sedanjosti delavsko vprašanje; obžaloval je, da je delavstvo brez zastopstva v parlamentu in izjavil je, da noče razmišljati o tem, ali so Schultze-Delitzscheve teorije o samopomoči ali Lassalleove o državni pomoči boljše, temveč hoče le ugotoviti, da je delavsko vprašanje velika civilizatorična ideja sedanjosti, zaradi česar mora dobiti delavstvo zakonito zastopstvo in si izboljšati svoje materielno stanje. Zgodovinar A. Dimitz je v svojem pozdravnem govoru slavil novo tiskovno in društveno svobodo ter priporočal članom Schultze-Delitzschevo idejo samopomoči. Pri skupni večerji po ustanovnem zborovanju je podpredsednik Rüting obžaloval, da ni preskrbel na zborovanju tudi za slovenski nagovor, nakar je urednik »Triglava«, Grasselli, pozdravil društvo v slovenščini.

Že iz teh referatov razvidimo, da je imelo društvo dejansko ob svojem početku izrazito izobraževalni značaj (člani so bili tudi delodajalci), vendar se je že tedaj videlo, da vladajo med posameznimi impulzivnejšimi člani različni socialni in politični nazori, čeprav za enkrat deloma še v neizoblikovani smeri. Glede na to se je društvo tudi mirno (le l. 1885. je prišlo zaradi narodnostnega vprašanja do malega spora, ki je rodil ustanovitev posebnega »Podpornega društva za tiskarje na Kranjskem«, a že naslednjega leta je bil spor poravnán in izstopivši člani so se zopet vrnili v društvo) in organsko razvijalo brez večjih notranjih pretresov. Prva leta je prirejalo izobraževalne tečaje, poučna predavanja in Gutenbergove slavnosti (5. junija), a že v začetku 70. let so se začele v društvu nevede in nehote v praksi uveljavljati liberalne Schultze-Delitzscheve ideje samopomoči, ki so prevladovale tudi še vsa 80. leta, ko je imelo društvo izrazito podporni in deloma celo humanitarni značaj, razen tega so pa vodili društvo po večini nacionalno zavedni funkcionarji. L. 1870. si je osnovalo podporno blagajno za potujoče, bolne in onemogle ter stopilo v tozadevno vzajemnost z raznimi tujimi tiskarskimi društvi, l. 1873. za brezposelne, l. 1877. za vdove, l. 1878. je razširilo društvo delokrog na vso Kranjsko, tako zvani »hišni fondii« tiskarn so se združili z društvenimi in l. 1885. je začelo s podpiranjem sirot po umrlih društvenikih. V začetku 90. let je pa začela pod vplivom tedanjega socialističnega gibanja prodirati tudi med člane tiskarskega društva vedno bolj in bolj delavska razredna zavest, ki je v drugi polovici 90 let tudi prevladala, vodilna mesta so zavzeli izraziti socialisti (predsednik J. Pavliček) in čeprav je ostalo društvo slejkoprej strogo nepolitično, se je vendarle nehote razvilo v moderno strokovno organizacijo v socialističnem zmislu

ter se včlanilo tudi pri socialistični »Strokovni komisiji« in delodajalci so se umaknili le še med častne člane. In taka vzorna strokovna organizacija je ostalo društvo do vojne (l. 1914. je bilo članov 181, vseh dohodkov od ustanovitve do l. 1914. je imelo društvo 339.558 K, a izdatkov 308.111 K). Sličen je bil razvoj tudi pri drugih tiskarskih deželnih organizacijah, katerih delokrog se je raztezal tudi na slovensko ozemlje. Večje perturbacije je doživelo le tržaško, ki je bilo l. 1878. celo razpuščeno, a se je naslednje leto zopet osnovalo z izpremenjenim imenom (Societa dei tipografi in Trieste) in ki se je leta 1897. pretvorilo s priklopitvijo lokalnih tiskarskih društev v Puli in v Gorici v deželno organizacijo.

Tako so imeli tiskarji izvedeno že neposredno po uveljavljanju novega društvenega zakona po vsej državi dobro organizacijo, ki se je že od vsega početka tudi dobro zavedala svojih nalog. To nam že na zunaj spričuje dejstvo, da so hoteli takoj v početku nove društvene svobode ustanoviti tudi »Splošno tiskarsko zvezo« za vso državo. V to svrhu je sklicalo dunajsko društvo za sredo avgusta l. 1868. na Dunaj prvi kongres vseh avstrijskih tiskarjev, katerega so se udeležili med drugimi tudi zastopniki iz Ljubljane (V. Arleth) in iz Gradca, a tržaški in mariborski so poslali pozdravna pisma. Toda njih namere je preprečila tedanja liberalna vlada, ki ustanovitve ni dovolila. Kljub temu so se pa vršili v naslednjih letih še opetovano kongresi zastopnikov vseh avstrijskih tiskarskih društev (do l. 1894., ko je bila ustanovitev zveze končno dovoljena, se jih je vršilo 7), na katerih so razpravljali o strokovnih zadevah ter si leto za letom tudi lepo izboljševali svoj položaj.

Da so vzbujala liberalna Schultze-Delitzscheva gesla že v tistih letih tudi sicer po slovenskih deželah nekaj pozornosti in zanimanja, nam lepo dokazuje slovensko delavsko društvo »Čbela«, ki se je z geslom »Marljivo« ustanovilo dne 6. junija l. 1869. v Trstu pod predsedstvom pesnika Fr. Cegnarja. Njegov tajnik Vekoslav Raič, ki je izdal (leta 1869.) celo brošuro »Potrebe delavcev društva za Slovence v Trstu«, je izrečno poudarjal, da je bilo ustanovljeno na Schultze-Delitzschevem načelu samopomoči proti Lassalleovi ideji o državni pomoči. Raič slika v svojem spisu nasprotje med delom in kapitalom, potem pa nadaljuje: »Ako si hočejo delavci pomagati, si morajo tudi oni ustanoviti kapital, ki bo služil njim v korist. Za založeni denar bi se kupoval potrebni živež na debelo, s čimer bi se marsikaj prihranilo, in naraščajoči kapital bi se mogel polagoma uporabljati za dobičkanosna podjetja. Društvo bi obenem podpiralo svoje ude v bolezni ali v kakih drugih nesreči in skrbelo za njih izobrazbo s časopisi in knjigami, s šolami za otroke, s predavanji itd.

(Dalje prihodnjič.)

Politični pregled.

Zunanjepolitični dogodki. Prijateljska pogodba med Italijo in Albanijo, podpisana 27. novembra 1926 v Tirani, je presenetila ves svet. Pogodba navidezno predstavlja nadaljevanje locarnske politike, dejansko pa pomenja prodiranje italijanskega imperializma na Balkan, za katerim se skrivajo še mnogo dalekosežnejši načrti Italije na gospodarsko-prometnem polju. Med Italijo in Jugoslavijo je bila podpisana prijateljska pogodba meseca januarja l. 1924. V tej pogodbi se je Jugoslavija zavezala, da bo jamčila zase neodvisnost Albanije. Vrh tega sta Italija in Jugoslavija po tej pogodbi dolžni, da druga drugo obvestite, preden sklepata kake nove politične ali vojaške pogodbe. Naš zunanji minister je po tej pogodbi postal ujetnik italijanske politike in se je vsled tega razmerje Francije do naše države precej ohladilo. Francija je dr. Ninčiču zamerila tudi, da je šel v Pariz preko Rima. Koliko je bila vredna zunanjepolitična smer g. dr. Ninčiča, se je pokazalo povodom albansko-italijanske pogodbe o prijateljstvu in arbitraži. Italija naše države ni predhodno obvestila o tej nameravani pogodbi. Nasprotno je ta pogodba naperjena naravnost proti Jugoslaviji. Kaj je bilo treba Italiji sklepati z Albanijo pogodbo za zavarovanje statusa quo v Albaniji, če Jugoslavija garantira status quo? Italija je hotela dobiti protektorat nad Albanijo in to je s to pogodbo dosegla ter s tem razširila svojo interesno sfero do albansko-jugoslovske meje. Italija sklepa arbitražno pogodbo tudi z Nemčijo, kakršno je sklenila prej že s Svico; skuša pridobiti tudi Bolgarijo, Rumunijo in Mažarsko. Tako ustvarja okoli naše države obroč. To je zaključek politike dr. Momčila Ninčiča. Dr. Ninčič je ob polomu svoje zunanje politike odstopil.

Razmerje med Italijo in Francijo se ni nič zboljšalo, marveč celo poostrilo. Francozi poudarjajo, da Mussolini fašistovski organizaciji ni več kos, da mu je zrasla čez glavo. Ker se ob francosko-italijanski meji stalno vršijo fašistovske demonstracije in fašisti pripravljajo vpad v smeri proti Nizzi, je Francija koncentrirala v obmejnem ozemlju tri divizije. To bo vplivalo na italijanski fašizem kakor mrzel curek vode na razgreto glavo ali pa ga bo še bolj razdražilo.

V Ženevi se je svet Društva narodov pečal z vprašanjem razorožitve Nemčije, odnosno kontrole nad razorožitvijo Nemčije, ki so jo vršili dosedaj zastopniki velesil v Berlinu. Nemčija je težila za tem, da se stalna medzavezniška kontrola ukine in da bi se kontrola izvrševala le od slučaja do slučaja, če bi se kdo pritožil na Svet Društva narodov, da se Nemčija oborožuje. Dr. Beneš je

imel v Ženevi poročilo o tem vprašanju in je pristal na predlog predsednika sveta, da se izvolijo za predsednike kontrolnih komisij: za Nemčijo francoski general Baratier, za Avstrijo italijanski general Marinetti, za Ogrsko angleški polkovnik Bonham Carter in za Bolgarijo še ne imenovan švedski častnik. Dr. Beneš je predložil načrt glede kontrole, kakor so ga izdelali juristični eksperti. Njegovi predlogi so bili sprejeti in je svet Društva narodov sklenil, da se medzavezniška vojna kontrola ukine z 31. januarjem leta 1927. in preide kontrola na svet Društva narodov v smislu nemške zahteve.

Fr. S.

Notranjepolitični pretresi. O Uzunovičevi vladi so politiki že dalje časa govorili, da so ji šteti dnevi, kljub temu, da je imela v parlamentu veliko večino. Radikalno-radičevska koalicija je bila nesposobna za delo, pa tudi po sestavi kabineta slabotna. Gospodarska kriza postaja od meseca do meseca občutnejša, a vlada ni znala, kaj naj ukrene, katero pot da naj ubere, elementarne nezdode so po vsej državi v izredni meri poslabšale gospodarsko stanje poljedelcev, a vlada je prepustila vso skrb za nesrečneže Rdečemu klubu, sama pa je odtegovala uradništvu plače za poplavljenice, ne da bi jim s tem denarjem nudila pomoč. Strašna mora biti med ljudstvom apatija, da to mirno prenaša in ni čuti ogorčenih protestov proti ministrstvu za poljedelstvo in vode, ki igra vlogo ptiča noja in ne vidi ljudske bede, povzročene vsled povodnji. Nobenega važnega zakona ta vlada ni dovršila. V radikalnem klubu so se gospodje samo prepirali in s tem onemogočali vsako delo. Radikalna stranka je bolna in ker je številno najmočnejša, bolega tudi parlament. Pristaši g. Pašiča niso dovoljevali Uzunovičevi vladi, da bi se bila v parlamentu rešila kaka važna stvar, a na drugi strani je tudi niso hoteli strmoglaviti. S svojo nesposobnostjo naj bi dokazala, da je nemogoča in da je potrebna močnejša roka kakor je n. pr. Pašičeva. Polom politike g. dr. Ninčiča je dal Uzunovičevemu kabinetu formalni povod, da je g. Uzunovič s celim kabinetom podal ostavko. Ta korak je bil nespreten, ker je nevarna stvar na zunanjepolitičnih vprašanjih delati vladne krize, tem bolj ker je bil pravi povod za vladno ostavko prepričanje, da je z Radičem nemogoče delati. Dobro poučeni krogi pravijo, da je Uzunovič, ki je dobil ponovno, brez konzultacij klubovih načelnikov, mandat za sestavo vlade, že osnoval kabinet z davidovičevci, pa je moral mandat zopet vrniti. Pašič je po dolgem času prišel v radikalni klub. Klub mu je izrekel zaupnico in mu prepustil svobodne roke v vodstvu politike.

Čez noč je izšel v »Politiki« o tej seji radikalnega kluba komunike, ki je poudarjal, da se je g. Uzunović na svojo pest, brez Pašičevega pooblastila in brez radikalnega kluba začel pogajati z demokrati za sestavo vlade. Uzunović je bil tako prisiljen, da je vrnil mandat, nakar je krona začela konzultirati načelnike parlamentarnih klubov. Tu je nenadna smrt g. Pašiča prekinila tiho borbo med Uzunovičevimi centrušaši v radikalnem klubu in pašičevci. Za radikalno stranko je Pašičeva smrt strašen udarec. Pašič je bil državnik, a veliko večji kot državnik je bil politik, voditelj stranke. Bil je edina avtoriteta v radikalni stranki, ki je mogel držati skupaj razpadajoče dele radikalne stranke. Radikalna stranka je v krizi, kakor Hrvatska seljačka stranka, največji stranki med Srbi in Hrvatimi. Ko pišemo te vrstice, se misli v političnih krogih, da se bo povrnila koalicijska radikalov in radičevcev, čeravno so vse struje v radikalni stranki prepričane, da je s Hrvatsko seljačko stranko zaradi Radiča nemogoče sodelovati. Vsled izgube svojega strankinega voditelja se radikali čutijo preveč zadete, da bi še upali deliti v Srbiji oblast z demokrati, zato se misli, da bodo šli v staro koalicijo, ker z drugimi manjšimi nesrbskimi skupinami ne bi bili številno dovolj močni v Narodni skupščini. Izjave načelnikov klubov pri konzultaciji krone so se vse končale z refrenom: »... če pa to ne pojde, so možne samo svobodne volitve.« Politično važno in potrebno zabeležiti je dejstvo, da se Hrvatska seljačka stranka po diktatu g. Stjepana Radiča ne evolucionira nazaj k avtonomizmu ali federalizmu, marveč da g. Stjepan Radič celo pri radikalih stalno postavlja kot pogoj za vstop Jugoslovanskega kluba v vlado, da se SLS odreče svojemu avtonomističnemu programu in sprejme Radičevo stališče meseca julija lanskega leta. Ker SLS ni voljna tega storiti, odtod Radičevo zabavljanje na shodih čez slovenske »klerikalce«. To je še večji Radičev politični greh, kakor je bilo njegovo obnašanje proti bosanskim muslimanom, ki jih je prisililo, da so iskali zaslombe v srbski fronti in so s tem zadobili Hrvati hud udarec. Politični slepec vidi lahko, kam vodi taka politika predstavnika hrvaškega naroda, ako se med Hrvati Radičevo taktika — ustali. Zdi se, da o tem tako Hrvati kakor tisti »Slovenci«, ki z Radičem sodelujejo, premalo razmišljajo.

Vodja srbskih zemljoradnikov g. Joca Jovanović je imel v Belgradu važno predavanje o sarajevskem atentatu in je razčistil vprašanje, ki ga je brez potrebe sprožil g. Ljuba Jovanović s svojim člankom »Krv slavenstva« in dal svetu povod, da so začeli valiti na Srbijo krivdo za svetovno vojno. G. Joca Jovanović je bil pred vojno srbski poslanik na Dunaju. Znan polkovnik Apis - Dimitrijević je organi-

ziral petorico atentatorjev, ko je slišal, da se bodo vršile v Bosni provokatorske vojaške vaje in pride v Sarajevo na Vidov dan nadvojvoda Franc Ferdinand. Tedanja Pašičeva vlada je to zaroto izvohala in vso petorico, ki je bila že na poti v Bosno, v Kruševcu aretirala. Neodvisno od te zarotniške akcije je organiziral atentat major Tankosić. Srbska vlada je o tem izvedela šele po izvršenem atentatu, kakor ostali svet. Joca Jovanović je pa iz lastne iniciative dvakrat prej opozoril bivšega avstro-ogrškega finančnega ministra dr. Bilinskega na nevarnost, ki preti Francu Ferdinandu ali drugim vsled »provokatornih obiskov«. Kot provokacijo so smatrali bosenski Srbi manevre na srbski meji in obisk člana cesarske rodbine na Vidov dan. Fr. S.

Kulturni pregled.

Naša literarna kritika. Res dobre kritike Slovenci sploh še nismo imeli, a kritika morda enega samega, namreč Fr. Levstika, katerega je pa tudi v veliki meri ravno kritika ubila. Res je, da so naši časniki in časopisi vedno radi objavljali kritike, toda po večini so bila to le diletantska besedičenja, jasnih opredelitev, točnih sodb, globljih vpogledov, širokih vidikov in vsega drugega, kar spada k dobri kritiki, pa beleži zgodovina naše dnevne kritike bore, bore malo. Vzemimo le v roke starejše letnike naših vodilnih revij in berimo tam »kritike« prvih del naših, danes že splošno priznanih največjih slovenskih literatov, pa se bomo čudili abderitstvu tedanjih kritikov. Tako je bilo od Prešernove pa do Cankarjeve dobe.

A tudi danes ni prav nič bolje, morda celo slabše, kajti današnja kritiko moremo označiti le z —inferiorno. V dnevno časopisje se je že kar splošno uvedla škodljiva razvada, da odtiskuje v svojih »kulturnih pregledih« o novih publikacijah »kritike«, ki mu jih pošiljajo — založništva dotičnih del in tako zavaja neinformirano občinstvo na kriva pota ali pa novo knjigo enostavno zamočli, če je slučajno izšla v založništvu, ki ne prija strankarski opredelitvi dotičnega lista, oziroma je pisatelj slučajno njegov politični nasprotnik. Osebnost in strankarske simpatije in antipatije so edino merilo kritik našega dnevnega časopisja, zato je jasno, da njih »kulturni pregledi« vprav demoralizujejo občinstvo, ker se v njih slepo hvali in priporoča največji šund in zamočujejo dela frajne literarne vrednosti. Ta nekulturna borniranost gre pri nekaterih listih (n. pr. pri glasilu »napredne« inteligence, »Jutru«) celo do te absurdnosti, da objavijo o knjigi »nenaprednega« avtorja, izdani pri »naprednem« založništvu pač močno pristrizeno »kritiko«, poslano od založništva, zamočle pa avtorja, saj se jim pri naših bolnih razmerah ni bati — smešnosti. Morda

tiči ravno tu tudi del vzrokov, da pri nas tako silno pojema zanimanje za knjigo...

Prav posebna onemoglost naše kritike se pa zrcali v naših revijah. Poglejmo v katerokoli in povsod dobimo isto sliko: na eni strani amuzičnost in doktrinarstvo, na drugi strani nepojmovanje temeljnih dolžnosti ter nalog kritike ter na tretji strani njena popolna nesposobnost. Konkretno: naše leposlovne revije prinašajo cele kolone besedičenja o vseh mogočih in nemogočih hrvaških in srbskih knjigah, za katere se ne zanima pri nas živ krst (saj še najboljših slovenskih del ne kupujejo), dočim onemoglo molče o najvažnejših publikacijah domačega knjižnega trga. O vprav vzorni dr. Prijateljovi izdaji Jurčiča in Tavčarja, ki pomenjata za nas nov tip izdaje klasikov, je prinesel n. pr. »Ljublj. Zvon« v zadnjih petih letih dve strokovno več kot revni poročili, o Zbranih spisih Ivana Cankarja, ki jih s tolikim umevanjem izdaja dr. Izidor Cankar, pa ni vedel in znal povedati doslej še sploh ničesar, čeprav so izšli že štirje zvezki in pomenja vsak delo trajne vrednosti v našem slovstvu ter je bil Iv. Cankar celih 20 let središče tega lista. S prijateljem Fleretom sva izdala lansko poletje »Starejše pesnice in pisateljice«, kjer sva menda prvič poizkušala orisati vlogo žene v naši kulturni zgodovini, a edina slovenska ženska revija (»Ženski svet«) knjige niti registrirala ni, dočim vznešeno povzdiguje publikacije »Vodnikove družbe«, katerih avtor(ica?) dotične »kritike« očitno ni niti prelistal. Podobnih slučajev bi lahko navedel še celo vrsto (ignorirajo »Mohorjevo knjižnico«, ignorirali so »Splošno knjižnico« itd.) in vendar bi morale voditi — vsaj po našem mnenju — revije točno evidenco in kontrolo vse naše literarne produkcije. Mi smo namreč tako majhen narod in smo zadnja leta že tako obubožali, da moramo gospodariti z danimi sredstvi čim najbolj ekonomično, če nočemo, da propade sploh vsa naša literarna produkcija (eno izmed najagilnejših ljubljanskih založništev, ki je pa izdajalo, po krivdi pomanjkanja vsake kritike, skoro sama drugovrstna dela, so ta že skoro pokopala). In čigava naloga naj vendar bo, kontrolirati in pravilno usmerjati produkcijo našega knjižnega trga, če ne naloga literarnih revij? Dejansko danes ne informirajo niti o najvažnejšem in najpotrebnejšem, kar so v prejšnjih časih vendarle poizkušale, pač pa začena vnovič nastopati tudi v revijah strankarstvo (ne svetovni nazor!) kot kriterij še za one referate, ki jih tu in tam objavljajo (primerjaj famozno Albrechtovo poročilo o knjigah »Vodnikove družbe« v zadnji številki »Lj. Zvona«).

V strokovno stran naše kritike se za enkrat ne bom spuščal, čeprav bi tudi v tem pogledu lahko navedel iz zadnjih letnikov naših revij slučaje, ki vprav drastično osvetljujejo njeno vrednost (moja mladinska izdaja Fr. Levstika iz l. 1921. je bila n. pr.

sprejeta prav pohvalno, a sem v nji zagrešil stvari, zaradi katerih bi morala naravnost izginiti s knjižnega trga, pa jih noben »kritik« še opazil ni) in da smo tudi še danes, kljub vseobčemu kritikovanju dejansko brez kritike, kar pomenja gotovo občutno in jako škodljivo vrzel v našem slovstvu. Prav tako je poglavje zase in jako značilno, da so začeli tudi pri nas pisatelji iskati obrambo za svoja literarna delovanja — pri sodiščih.

Fran Erjavec,

Goriška Mohorjeva družba je poslala za borih 6 lir pred nekaj tedni že tretjič med naše goriške rojake zbirko knjig, za katero ji bo gotovo od srca hvaležen vsak član, saj je vprav neverjetno, da more že po tako kratki dobi obstoja nuditi za tako neznatno ceno toliko. To zmore le tak idealizem, kakršnega opažamo med našimi goriškimi rojaki. Publikacij prav nobenega slovenskega knjižnega podjetja ni človek tako vesel kakor baš tega, zakaj nedvomno niso nobene druge zbrane in izbrane tako premišljeno in smoteno, kar očitno kaže, da je Družba res v dobrih in večjih rokah. Zasluzila bi pač tudi od nas nekoliko več podpore v obliki naročanja knjig, saj bi ji ne dajali s tem miloščine, dobro bi nam povrnila to, bolje nego kdorkoli, zato nam res naša brezbriznost v tem pogledu ni v čast.

Kakor že prejšnja leta, je tudi to pot najlepši in najbogatejši Kalendar z izredno pestro vsebino, ki je razdeljena v opise naših mož (M. Ravnikar, J. Kocjančič, Lebani, Gregorčič itd.), zgodovinske članke, naša zemlja, leposlovje, po okroglem svetu, iz zdravstva, naše prosvetno delo, dekliška greda, mladinski kotiček, kraljestvo božje, razgled po svetu in gospodarstvo. S posebnim zadovoljstvom bo vzel človek v roke tudi »Kolačke«, to je bogato ilustrovano čitanko za otroke, ki jo gotovo lahko uvrstimo med najzornejše sestavljene slovenske mladinske knjige. Meškove »Legende o sv. Frančišk« so nam nekatere že znane iz Doma in sveta, a nov je prirčno pisan uvod o življenju tega velikega svetnika, čigar 700 letnico smrti smo pravkar praznovali. I. Križarjeva »Luč v temini«, ki obsega pet sestavkov o K. de Foucoulou, L. Hensel, J. Borsiju, E. Psichariju in V. Solovjevu, obravnava probleme modernega katoliškega gibanja, ki gre za poglobitvijo verskega življenja. Zadnja knjiga prinaša končno A. Hacinov prost prevod E. Kumičičeve povesti iz istrskega življenja »Jelkin bosiljak«. Vsekakor bolj kaže objavljati prevode dobrih stvari iz tujih literatur, nego slaba izvorna dela.

Vse knjige, razen zadnje, so bogato okrašene z risbami.

—c.

Pregled novih nemških revij. Ali naj služijo ti podatki le kot pregled, ali naj vidi kdo v njih vabilo na naročilo, je za zbiratelja končno stranskega pomena in je

le podajanje, a ne predvsem navdušenje za nemško stvar, da se ne razburja po nepotrebnem g. L. v Belgradu. Drugi naj zbira francoski, angleški, laški material, stvari sami objektivno ne bo škodoval nobeden. Dejstvo pa je, da so nemške revije vsaj tudi potrebne, če naj navežemo s središči stike, ki so za napredek nujno potrebni. Postopoma bo ta pregled podajal podatke o rajhovskih revijah po vojni s kratko karakterizacijo, ceno in založbo.

Ost-Europa, revija za celokupna vprašanja evropskega vzhoda. Izdaja jo po nalogu nemške družbe za študij vzhodne Evrope v družbi 10 znanstvenikov po različnih mestih Nemčije poslanec nemško-nacionalne stranke, predsednik parlamentarnega odseka za zunanje zadeve, vseuč. prof. dr. Otto Hoetzsch. Naslov: O. E.-Verlag, G. m. b. H., Königsberg. Cena 24 mark. Uredništvo: Berlin, NW 7, Friedrichstraße 103. Revija prinaša politične, socialne, literarne referate, podatke o notranji, zunanji politiki in gospodarstvu Rusije ter interpretacijo pogodb, sklenjenih z Rusijo.

Europäische Revue, izdajatelj Karel Ant. Rohan, založništvo Verlag der neue Geist v Leipzigu, uredništvo na Dunaju, VI, Linke Wienzeile 4, cena letoletno za inozemstvo 22 švic. fr. Revija zastopa smernice kulturne Panevrope, ima sotrudnike v vseh državah, bogat pregled izpod peres številnih sotrudnikov ter se peča z vsemi vprašanji posameznih držav. Nekaj sotrudnikov: Seipel, Burns, Nitti, Ferrero, Vandervelde, Croce, Mereškovskij, Stresemann, Rabindranath Tagore, Hoetzsch, Mann i. dr.

Abendland, evropska revija za kulturo, politiko in gospodarstvo, uredništvo Köln, Marzellenstraße 37, založništvo Gilde-Verlag, Köln, Berlin, Wien; cena letno 8 švic. fr. Odlična revija gibanja, ki v nasprotju s Panevropo zastopa stališče združenja dežel zapadne kulture. Revija je katoliška. Bavi se s kulturnimi, političnimi, verskimi vprašanji, s problemom cerkvenega zedinjenja i. dr. Med sotrudniki so znana evropska politična imena Sturzo, Seipel, Silva Tarouca i. dr. V novembrski številki prinaša n. pr. študije o krizi italijanskega populizma; Trade Union, boljševidem in kršč. strok. organizacije; politika in svetovni nazor; Evropa, odstavljena od gospodarskega prestola itd.

Kriegsschuldfrage, revija, posvečena razmišljanju o krivdi na svetovni vojni. Založništvo Berlin, NW 6, Luisenstraße 31 a, cena 1 marka 1 zvezek. Znana revija, ki je o počitnicah z razpravo, ali je kralj Aleksander vedel za nameravani sarajevski atentat, povzročila vznemirjenje med obema državama. Članke prinaša v nemškem, francoskem in angleškem jeziku. Novembrska številka vsebuje n. pr.: Izmjenjava telefonskih poročil med Rimom in Parizom l. 1914.; diskusija med Harry Elmer Barnes in Bernardotte Schmitt o krivdi svetovne

vojne; Minister Pašić v položaju 31. julija 1914; Petrograd - Potsdam; mednarodni pregled. —

Der neue Orient, založništvo Der neue Orient, G. m. b. H., Berlin, NW 7, cena 12 mark letno, izhaja mesečno. Revija je posvečena vprašanju celokupnega Orienta in ima različne podružnice po Aziji. Novembrska številka ima razprave o azijskem zračnem prometu, Japonski in Indiji, šolah in tisku v Afganistanu, o nemški tehniki v Aziji, poročila iz posameznih držav Azije, o olju in petroleju, visokih šolah v Aziji.

Das neue Rußland, revija, bogato opremljena z ruskimi slikami, katero izdaja »Družba prijateljev nove Rusije v Nemčiji« Berlin-Pankow, Kavalierstraße 10, 1 marka 1 štev. Novembrska številka prinaša razpravo prof. Goldsteina v Moskvi o boju z gospodarskimi težkočami v Rusiji; razprave o dvigu delavskih mezd v sovjetski Uniji, o tej določitvi, o žitnem boju v Uniji, o ruski inteligenci in njenem položaju, razdelitvi dobriča v industriji, rdeči armadi, delavski soli, o šolah med kmetstvo mladitvo, izobrazbi učiteljstva, radiju, monopolih, nesovjetskem tisku v Uniji, lepah in gledališču. Sodeluje tudi Maksim Gorki.

Moslemische Revue, Berlin, Wilmersdorf, Brienerstraße 7; izhaja četrtletno, cena 4 marke. Izdajajo jo muslimani. Zadnji zvezek ima članke: General Kamaluddin Sami Paša o islamu, Ahmadijevo gibanje; islamski čut skupnosti; Kaj je islam; nato pregled v angleškem jeziku. Posamezni zvezki obsegajo povprečno 100 strani. Revija se peča skoro izključno z islamskim vprašanjem.

Oesterreich-Deutschland, Berlin NW 40, Kronprinzenufer 19, 50 fen. št. — Izdaja jo »oesterr.-deut. Volksbund. Berlin«. Revija zastopa združitev Avstrije z Nemčijo ter se peča s političnimi vprašanji zlasti Avstrije-Nemčije. V novembrski številki je priobčil dr. Dresser iz Monakova razpravo o Avstriji in Jugoslaviji. Revija nudi tudi mednarodni pregled ter se vmešava v manjšinsko vprašanje.

Deutsche Republik, katero izdaja republikanska unija; založništvo Frankfurt a. M., Liebfrauenstraße 3. Urednik bivši kancler dr. Wirth. Izhaja tedensko, cena mesečno m. 1-80. Republikanska unija obsega socialno-demokratsko, demokratsko stranko in Centrum, torej bivšo največjo weimarsko koalicio. Med sotrudnike je uredništvo zbralo vse, kar je proti desnici in kar noče izigrati pridobitev revolucije. Revija je obenem močen odsvit notranje-političnih in strankarskih razmer v Nemčiji.

Kulturwehr, revija za manjšinsko kulturo in politiko, organ zveze narodnih manjšin v Nemčiji. Uredništvo: Berlin — Charlottenburg 4, Schlüterstraße 57. Cena četrtletno 1 dolar. »Kulturwehr« ima poleg nemških tudi pregledna poročila o narodnih manjšinah v drugih državah. Krogom, ki se

pečajo z vprašanjem narodnih manjšin, je revijo priporočati.

Republikanische Hochschul-Zeitung, izdaja republikanski študentovski kartel Nemčije in Avstrije, München, Richard Pflaum Druckerei und Verlag, AG, Herrstraße 2-10. Če se upošteva, da je študiralo samo v Prusiji na podlagi statistike pruskega ministrstva l. 1925. na pruskih univerzah 31.386 študentov napram 25.220 l. 1911., dalje, da je revolucija in nova Nemčija zajela zlasti akademsko mladino ozir. jo pognala v srdit medsebojni dvoboj, in dalje, da taka glasila, ki seveda med tako množico zavzemajo velike formate, dajejo pregled celotnega akademskega pokreta vsaj v političnem zmislu, bi morda ne bilo neoportuno, če vsaj kako akademsko društvo v svrhu informacije seže po njem. Glasilo poroča o mednarodnih gibanjih in kongresih. Dr. Otto Friedländer, Berlin W 30, Landshuterstraße 37/1, je začel izdajati novo internačionalno akademsko glasilo »Revue Universitaire Internationale« v nemškem, angleškem in francoskem jeziku.

Der Zusammenschluß, politična revija za gojitev nemške skupnosti. Izdajatelj Friedrich Thimme in Eduard Hammerle, založništvo Verlag Hans Scheller, G. m. b. H., Berlin SW 68, Friedrichstraße 213, cena letno 10 mark. Revija je posvečena kritiki javnega življenja sploh, je brezkonfesionalna in išče potov, po katerih bi nemški narod brez razlike vere prišel do ljudske skupnosti in velikega skupnega dela. Razen skrajne desnice in skrajne levice sodelujejo pri njej vse struje. Pota skupnosti išče na vseh poljih, a predlaga enako konkretne reforme. V vsaki številki nudi pregled nemške notranje politike. Revija je veren odsev stremljenj moderne Nemčije in njenih predstavnikov. Zelo upoštevana. Dr. Čampa, Berlin.

Literatura. Uredništvo je prejelo naslednje publikacije:

Grivec Fr.: Stovanska apostola sv. Cirila in Metoda. Z 42 slikami. V Ljubljani, 1926. Izdalo Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Str. 180. — Prof. Grivec velja za najboljšega živečega poznavalca življenja obeh slovanskih apostolov in vprašanj, ki so s tem v zvezi, zato bo gotovo ta knjiga vsakega jako zanimala, zlasti ker danes na našem knjižnem trgu sploh ni dobiti znanstveno pisanega dela o tem. Elegantly izdano delo bo gotovo zadovoljilo vsakega.

Morre-Robida: Revček Andrejček. Ljudska igra v petih dejanjih. (Ljudski oder, IX. zvezek.) V Ljubljani, 1916. Založila Jugoslovanska knjigarna, Str. 140. — »Revček Andrejček« je pri nas že jako znana in udomačena igra (avtor bi bil pa kljub temu lahko imenovan), zato bo ta novi natis gotovo dobrodošel zlasti podeželskim odrom. Ti bodo hvaležno pozdravili tudi dobro sestavljen predgovor in opombe ter črteže odra za posamezna dejanja.

Štular M.: Sveti Stanislav Kostka, vzor krščanski mladini. V Ljubljani 1926. Založil »Glasnik«. Str. 174. — Za 200letnico kanonizacije smo dobili prav prijetno pisan življenjepis tega ljubeznivega poljskega svetnika. Po lepo opremljeni knjižici bo zlasti mladina gotovo rada segla.

Majcen G.: Kratka zgodovina Maribora. (Cirilova knjižnica XXI. zvezek.) V Mariboru 1926. Tisk in založba tiskarne sv. Cirila, Str. 125. — Mariborčanom bo z delcem gotovo jako ustrezno, a priporočljivo je za vsakega, ki se zanima za našo domačo zgodovino. Škoda, da ni pridejanih par slik. Podobnih delc bi si želeli o vsaki naši fari, najmanj pa o vsakem našem večjem kraju, kar bi jako razširilo poznanje naše zgodovine ter vzbujalo ljubezen do domačega kraja. Prav gotovo bi take izdaje uspele tudi gmotno, saj bi jih kupovale vse hiše v dotičnem kraju.

Socialni pregled.

Proračun ministrstva za socialno politiko. Finančni minister je izdelal ter predložil parlamentu proračun za budgetsko leto 1927/28. Celokupni izdatki so proračunani na 11 milijard 690 milijonov dinarjev, torej je zmanjšan proračun za 814,000.000 Din. Od te vsote odpade na ministrstvo za socialno politiko 371,105.799 Din (torej je zmanjšan za 90,565.640 Din ali za eno četrtnino) ali 3·2% celokupnih državnih izdatkov. V tem pogledu se morejo primerjati z nami le še najreakcionarnejše države sveta.

Proračun ministrstva za socialno politiko nam kaže naslednjo sliko:

1. ministrstvo	331,881.502 Din
2. referenti pri vel. županih	1,007.086 "
3. invalidski zavodi	20,074.768 "
4. otroške ustanove	11,177.842 "
5. državna statistika	5,064.601 "
6. izr. izdatki ministrstva	1,900.000 "

Skupaj . . . . . 371,105.799 Din

Že iz te rekapitulacije proračuna je razvidna vprav blazna centralizacija vsega našega socialnega skrbstva v ministertvu, zaradi česar se seveda tudi ne moremo in ne smemo čuditi, če je propadlo v zadnjih letih že prav vse. Če si ogledamo sedaj še podrobneje proračun ministrstva samega, dobimo naslednje številke:

1. prejemki osebja	5,095.502 Din
2. subvencije in razne pomoči	1,505.000 "
3. invalidske podpore in doklade	322,000.000 "
4. potni in selitveni stroški	680.000 "
5. upravni stroški	2,601.000 "

Skupaj . . . . . 331,881.502 Din

Torej 322,000.000 Din znašajo sami prejemki invalidov, vse ostale socialne institu-

cije, ki jih vodi ministrstvo neposredno, pa komaj 9,881.505 Din, in od te vsote znašajo zopet samo personalni izdatki nad polovico. Da končno ne ostane za socialno skrbstvo samo ničesar, se torej ne moremo čuditi. V ministrstvu samem imamo splošni oddelke z odseki za javno pomoč in izseljenstvo, oddelke za varstvo delavcev z odseki za ureditev delovnih razmerij, posredovanje dela in nadzorništvo dela, dalje invalidski oddelke z različnimi odseki (celo skrb za mladino so genjalni belgrajski upravniki pridelili invalidskemu oddelku) in ekonomsko-računski oddelke, a kaj pomagajo vsi ti oddelki in odseki s svojimi šefi, inspektorji, sekretarji, pisarji itd., če pa deloma ne morejo, deloma nočejo in deloma ne znajo vršiti niti najmanjših dolžnosti socialnega skrbstva, da smo danes v tem pogledu neprimerno na slabšem, nego smo bili prva leta po vojni.

Vse dosedanje izkušnje s tem ministrstvom, kateremu so več let načelovali voditelji SDS in ki imajo tudi največ zaslug na njegovi popolni desorganizaciji, so pokazale, da je ono popolnoma nesposobno vršiti svoje globoke in dalekosežne naloge, zato bi bila edina pot k ozdravljenju sedanjega stanja ta, da prenese del svojih kompetenc, predvsem pa vse institucije, ki jih žal upravlja, s tozadevnimi finančnimi sredstvi vred na okrožne samouprave. To bi bilo izvedljivo brez vsakih večjih neprilic in le v tem slučaju lahko upamo, da ne bodo propadli še zadnji ostanki našega socialnega skrbstva. Prav nazorno nam potrjujejo to resnico n. pr. razmere pri našem skrbstvu za brezposelne. Nesrečni Kukovec-Zerjavov zakon o varstvu delavcev iz l. 1922. je desorganiziral vse lepo započeto delo na tem polju in ga centraliziral v ministrstvu. Posledica te centralizacije je, da danes sicer še obstojajo posredovalnice za delo v Ljubljani, v Mariboru, v Celju in v Ptujju, a država plačuje le še štiri uradnike v Ljubljani, vse, ostale stroške morajo za kriti dotične občine ter Delavska zbornica, pri vsem tem so pa te posredovalnice danes še skoro brez zmisla, ker ne morejo in niti ne poizkušajo vršiti onih dalekosežnih socialnih nalog, ki jim pripadajo. Istočasno se pa že več let pobirajo od delavstva redni prispevki za vzdrževanje teh institucij, ki znesejo samo v Sloveniji okroglo 1.5 milijonov dinarjev letno, a denar leži brezplodno v zagrebškem OUZD. Prepustite obema slovenskima okr. samoupravama denar, ki ga daje država danes za posredovalnice za delo v Sloveniji in prepustite jima omenjenih 1.5 mil. dinarjev, pa bomo z največjo lahkoto organizirali vzorno skrbstvo za brezposelne (izvzemši zavarovanja seveda). In podobno je tudi v drugih panogah socialnega skrbstva. Samo to in prav nič drugega ne zahtevamo.

Fr. Erjavec.

Gospodarski pregled.

Dr. A. Ušeničnik: »Socialna ekonomija«. Izdala O. P. v Lj. kot 21. zv. svoje knjižnice. Tudi ta knjižica (124 str.) je sestavljena v obliki katekizma. O tej obliki je avtor že sam — v repliki na dr. Gosarjevo kritiko »Socialnega vprašanja« — v 5. številski »Socialne misli« povdaril njene dobre in slabe strani. Priznati je treba, da se je kljub mnogim neopredeljenim in nedoločnim vprašanjem posrečilo avtorju obvladati na razmeroma zelo malem prostoru obsirno snov ter jo podati bravcu na čim preglednejši način. Učbenik nam nudi vzor poljudne razlage, ki lahko in prijetno opredeljuje čisto zelo zamotane gospodarske pojme. V definicijah — tako o trgovinski in plačilni bilanci, o kartelih, trustih, o najvažnejših narodnogospodarskih šolah — se je pisatelj mojstrsko omejil na bistveni del pojma ali razlage in pokazal to bistvo istočasno v razumljivi najpreprostejši obliki.

Knjižica nudi v zvezi s splošnimi pojmi socialne ekonomije nebroj statističnih, zemljepisnih in drugih podatkov, ki se šele v tej zvezi pokazujejo v vsej svoji važnosti. V drobno tiskanih opombah in komentarjih je zbral avtor ogromen, lepo razvrščen material, ki odpira vsakemu praktičnemu politiku važne, a morda do sedaj ne dovolj uvaževane naloge za bodočnost, vsem, ki pazno študirajo drobno knjižico, pa možnost, slediti z razumevanjem in kriterijem delu naših javnih delavcev. S tega stališča bi želeli v tretjem takem katekizmu čimprej obravnavo soc. politike glede Jugoslavije sploh in Slovenije posebej.

Našteli bi iz tega katekizma lahko celo vrsto odgovorov, ki pomenijo skoraj program zase, toliko za onega, ki bi se posvetil nadaljnemu študiju, kakor za praktične delavce na polju socialne ekonomije. Posamezni oddelki tega dela se bodo lahko s pridom uporabljali kot dispozicije za predavanja iz te stroke.

A. H.

Mednarodno proučevanje konjunkturo. Narodnogospodarska znanost je v povojnem času jako napredovala. Poleg teorije o denarstvu kaže največji napredek proučevanje konjunkturo. Velike zapadnoevropske države so že pred leti osnovalle posebne institute za proučevanje konjunkturo. Potreba po takih institutih pa se je pojavila tudi v srednjeevropskih državah, posebno v Češko-slovaški in Avstriji, kjer so take institute pravkar osnovali. Najtočnejšo in najbolj organizirano službo za proučevanje konjunkturo ima Rusija, potem pa sledijo Anglija, Švedska in Nemčija. Ker se konjunktorni barometer posameznega instituta omejuje na razvoj konjunkturo v dotični državi in zato ne more dati točne slike o stanju in izgledih konjunkturo v svetovnem gospodarstvu, je Društvo narodov sklicalo konferenco v svrhu sodelovanja posameznih institutov.

S.

Strojne tovarne in livarne d. d. Ljubljana
Dunajska cesta št. 35.

Leta 1688 ustanov. **Zvonarna** Karlovška cesta 1.

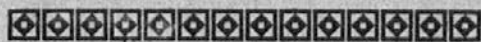
Največja, najstarejša in najbolj vpeljana domača zvonarna, večkrat odlikovana na razstavah v svetovnih mestih, kakor: v Parizu, na Dunaju, v Pragi, v Trstu itd. Njeni prvovrstni zvonovi so razstavljeni na vsakokratnih vzorčnih velesejnih v Ljubljani in v Zagrebu.

Najboljši material. Krasni glasovi. Kratek dobavni rok. Absolutno konkurenčne cene. Ugodni pogoji. Zahtevajte cenik.

Karol Polak
delniška družba.

Tovarna usnja, čevljev in
galanterijskih izdelkov.

Prodaja en gros in en detail v
posebnem lokalu v tovarni.

Inserirajte v
„Socialni Misli“!

